

можливостями їх використання на різних платформах мобільних пристроїв. Такі модулі повинні презентувати для цільової аудиторії суб'єктів пізнання широкого та доступного освітнього простору для підвищення кваліфікації у будь-який зручний для них час.

Підсумовуючи, можна зазначити, що освітній туризм займає провідне місце у вирішенні проблеми наближення освіти дорослих до реальних сьгоднішніх потреб індустрії туризму із урахуванням можливостей дистанційної організації підвищення кваліфікації її кадрів.

Література:

1. Вархоляк Христина, Миронов Юрій. *Психологія та туризм* : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Київ, 27 квітня 2022 р.) К. : ТОВ «Геопринт», 2022. С. 127–130.
2. Владислава Любарець, Ігор Яковенко *Перспективи управління розвитком освіти дорослих в умовах воєнного та після-воєнного стану України*. К. : ДІВПВ «Педагогічна преса». *Вища освіта України*. 2022. № 3(86). С. 55–64. https://elibrary.kubg.edu.ua/id/eprint/42854/1/Liybarets_Yakovenko_Perspekt_upr.pdf
3. Любарець В. В., Скибун Н. Д., Бірюкова О. В. Сталість освітньої екосистеми: стратегії впровадження цифрових інновацій. *Академічні візії*. 2022. 14. <https://academy-vision.org/index.php/av/article/view/811>

ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ПСИХОЛОГІЧНОЇ ОСВІТИ В ОЦІНКАХ ПРЕДСТАВНИКІВ АКАДЕМІЧНОЇ ПСИХОЛОГІЧНОЇ СПІЛЬНОТИ УКРАЇНИ

Дроздов О. Ю.

*доктор психологічних наук, доцент,
завідувач кафедри загальної, вікової*

та соціальної психології

імені М. А. Скока

Національний університет «Чернігівський колегіум»

імені Т. Г. Шевченка

м. Чернігів, Україна

Після початку широкомасштабної російсько-української війни в інформаційному просторі України регулярно почала з'являтися інформація про перспективність і затребуваність низки професій у контексті поточного воєнного стану та повоєнного відновлення країни. Серед цих професій (військові та ІТ-фахівці, лікарі, будівельники, енергетики тощо) нерідко згадується й професія психолога, що загалом є цілком очікуваним – від психоемоційних наслідків війни потерпають не лише військовослужбовці, але й звичайні мирні громадяни усіх вікових категорій. Так, лише за офіційними даними МОЗ України, кількість пацієнтів з ПТСР 2023 р. зросла майже в 4 рази порівняно з довоєнним 2021 р., а за перші місяці 2024 р. цей діагноз поставили майже такій кількості, як за весь 2021 р. [2]. За даними дослідження «Індекс майбутнього», проведеного Київською школою економіки 2024 р., 44% українських дітей мають ознаки потенційного ПТСР [4]. Тому не випадково, озвучуючи в 2024 р. перелік фахівців, яких країна буде потребувати через 5 років, заступник міністра освіти України згадав у т.ч. й психологів та реабілітологів [3]. Отже, з одного

боку, перспективність психологічної освіти в Україні не викликає жодних сумнівів, але з іншого – слід пам'ятати, що психологічна підготовка (як, до речі, й багато інших) часто передбачає певні спеціалізації. Адже в сучасних умовах психолог, який «усе знає та вміє» – це міф (як універсальний лікар або інженер).

Отже, є необхідність у детальному аналізі перспективності різних напрямів/спеціалізацій психологічної освіти. Ми зі свого боку вже робили спробу такого аналізу [1]. Але для отримання об'єктивнішої інформації нами було організоване та проведене відповідне експертне опитування. Методом онлайн-анкетування (за допомогою GoogleForms) ми опитали 140 психологів-науковців і викладачів-психології, які працювали у науково-дослідних закладах та університетах м. Києва, а також різних регіонів України. Науково-педагогічний стаж експертів складав від 5 до 51 року (у середньому – 21,8 рр.). За допомогою 10-бальної шкали (де 1 – мінімальний, а 10 – максимальний бал) респонденти оцінювали необхідність і перспективність підготовки фахівців з 19 напрямів фундаментальної та прикладної психології (останні відображали напрями підготовки психологів у вітчизняних і зарубіжних університетах). Завдання мало 2 варіанти: а) у контексті поточного моменту та найближчих кількох років; б) у віддаленій перспективі – через 10–20 років. Результати статистичного аналізу даних наведено у таблиці 1.

Таблиця 1
Експертні оцінки перспективності напрямів психологічної освіти (M ± SD)

№	Напрями психології	Оцінки в контексті...	
		поточної ситуації та в найближчі роки	віддаленої перспективи
1	Практична психологія (у т.ч. психологічне консультування, неклінічна психотерапія, психологічна реабілітація тощо)	9,46 ± 1,08	9,04 ± 1,48
2	Організаційна та економічна психологія (у т.ч. психологія менеджменту, бізнесу, праці тощо)	7,16 ± 2,14	7,74 ± 1,96
3	Медична / клінічна психологія (у т.ч. нейропсихологія, патопсихологія, психологія здоров'я тощо)	9,23 ± 1,37	8,81 ± 1,47
4	Когнітивна психологія	7,86 ± 2,09	7,72 ± 2,09
5	Психологія особистості	7,86 ± 1,97	7,74 ± 2,08
6	Психофізіологія	7,66 ± 2,10	7,46 ± 2,27
7	Інженерна психологія (у т.ч. кіберпсихологія)	7,11 ± 2,19	7,54 ± 2,29
8	Соціальна психологія (у т.ч. медіапсихологія)	8,16 ± 1,82	8,11 ± 1,88
9	Сімейна психологія / психотерапія	8,90 ± 1,50	8,64 ± 1,68
10	Юридична психологія	6,69 ± 2,13	6,64 ± 2,06
11	Педагогічна психологія	7,23 ± 2,21	7,18 ± 2,19
12	Дитяча психологія	8,51 ± 1,65	8,51 ± 1,69
13	Геронтопсихологія	7,34 ± 2,09	7,51 ± 2,28
14	Спеціальна психологія	7,80 ± 2,04	7,84 ± 2,22
15	Екстремальна психологія	8,29 ± 1,90	7,87 ± 2,12
16	Військова психологія	9,26 ± 1,37	8,31 ± 1,83
17	Політична психологія	7,41 ± 2,11	7,32 ± 2,17
18	Екологічна психологія	6,55 ± 2,55	7,26 ± 2,50
19	Психологія спорту	5,99 ± 2,17	6,42 ± 2,26

Отже, у контексті поточної ситуації та в найближчі роки найперспективнішими напрямками психологічної освіти бачаться практична, військова та медична/клінічна психологія, що можна вважати цілком прогнозованим (фахівці саме цих сфер безпосередньо вирішують проблему психологічних наслідків війни). Також високу значущість в уявленні експертів мають сімейна психологія/психотерапія, дитяча, екстремальна та соціальна психологія. Інші напрями підготовки оцінювалися на середньому рівні, при цьому мінімальну оцінку отримала психологія спорту (може, тому, що під час війни спорт не уявляється значущим). У цілому, ми погоджуємося з оцінками експертів, хоча вважаємо, що окремі напрями були ними недооцінені. Зокрема, це стосується інженерної психології, значущість якої суттєво зростає в сучасних військових умовах. Нагадаємо, що ця галузь вивчає психологічні аспекти взаємодії у людино-машинних системах, а багато існуючих систем озброєння, починаючи з розпіарених у мас-медіа дронів і закінчуючи системами ППО (на зразок «Patriot») або РСЗВ (на зразок «HIMARS»), є якраз прикладами таких систем. Можливо, недооцінка вагомості інженерної психології пояснюється статевою специфікою нашої вибірки, де 80% були саме жінками (тоді як вищезгадана галузь є більш «чоловічою»). Також вважаємо дещо недооціненою важливість підготовки політичних психологів, компетенції яких зростають у контексті протидії ворожим або проведення вітчизняних ІПСО, профілактики соціально-політичних конфліктів, екстремізму, вивчення політичної свідомості та поведінки мешканців ТОТ тощо. Ймовірно, середні оцінки цього напрямку пов'язані з поширеними хибними стереотипами про політичних психологів як іміджмейкерів-маніпуляторів, фахівців, що обслуговують певні політичні сили.

У контексті віддаленої перспективи найвищу оцінку мала практична психологія, що в принципі зрозуміло – робота практичних психологів/психотерапевтів є значущою у будь-яких суспільствах (стабільних/мирних чи нестабільних/воюючих), а існуюча ситуація лише зміщує акценти в їхній діяльності. Експерти також відносно високо оцінили значущість раніше згаданих напрямів (медична/клінічна психологія, сімейна психологія/психотерапія, дитяча, військова та соціальна психологія). Зазначимо, що оцінки ряду психологічних напрямів у віддаленій перспективі (порівняно з поточною та найближчою) дещо зросли: стосовно організаційної, економічної, екологічної психології, психології спорту (хоча остання все одно отримала найменшу оцінку з-поміж усіх інших напрямів). Водночас, актуальність підготовки за рядом інших галузей (у т.ч. тих, що раніше отримували найвищі оцінки) трохи зменшилася. Така динаміка, вірогідно, зумовлена механізмом позитивного прогнозування подій, орієнтацією експертів на майбутню «мирну» реальність.

Привертає увагу той факт, що в обох випадках найвищий показник стандартного відхилення оцінок стосувався екологічної психології (може, тому, що опитані по різному уявляли собі її сутність). Можна також побачити, що жодний напрям психологічної підготовки не отримав дуже низьких оцінок (ймовірно, це наслідок своєрідної корпоративної ідентичності експертів, уявлень про те, що їхня галузь знань та практики важлива сама по собі). В цілому, вважаємо, що наведені результати мають практичну цінність (хоча, на жаль, державні бюрократичні структури часом ігнорують думки експертів).

Література:

1. Дроздов О. Ю. Перспективи розвитку психологічної освіти в Україні у воєнний та поствоєнний періоди. *Соціокультурні*

та психологічні виміри становлення особистості : зб. наук праць за матеріалами VI Всеукраїнської науково-практичної конференції (м. Херсон, 24 листопада 2023 р.). Херсон-Івано-Франківськ, 2023. С. 87–91. URL: https://www.kspu.edu/FileDownload.ashx/%D0%97%D0%B1%D1%96%D1%80%D0%BD%D0%B8%D0%BA_%D0%A1%D0%BE%D1%86%D1%96%D0%BE%D0%BA%D1%83%D0%BB%D1%8C%D1%82%D1%83%D1%80%D0%BD%D1%96_%D1%82%D0%B0_%D0%BF%D1%81%D0%B8%D1%85%D0%BE%D0%BB%D0%BE%D0%B3%D1%96%D1%87%D0%BD%D1%96_%D0%B2%D0%B8%D0%BC%D1%96%D1%80%D0%B8.pdf?id=51c0ddf6-1720-4164-b058-fac96d05fc26

2. Кількість пацієнтів зі встановленим діагнозом ПТСР в Україні зростає. Що треба знати про посттравматичний стресовий розлад (18.03.2024 р.). URL: <https://moz.gov.ua/article/news/kilkist-pacientiv-zi-vstanovlenim-diagnozom-ptsr-v-ukraini-zrostaє-scho-treba-znati-pro-posttravmatichnij-stresovij-rozlad>

3. Міносвіти назвали професії, які матимуть великий попит через п'ять років (28.02.2024 р.). URL: https://biz.censor.net/news/3475903/minosvity_nazvalo_profesiyi_yaki_matymut_velykyyi_popyt_cherez_pyat_rokiv_perelik

4. Ознаки ПТСР мають 44% українських дітей – дослідження (07.03.2024). URL: <https://interfax.com.ua/news/pharmacy/972116.html>

ОСОБЛИВОСТІ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ: ВИКЛИКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

Лавренко С. О.

кандидат педагогічних наук, доцент,

доцент кафедри початкової і професійної освіти

Харківський національний педагогічний університет

імені Г. С. Сковороди

м. Харків, Україна

В умовах розбудови української державності зміни, які відбуваються в українському суспільстві, викликають необхідність підготовки висококваліфікованих, вмотивованих і освічених учителів початкових класів, які мають високу відповідальність та здатні знаходити оптимальні шляхи розв'язання різних проблем.

Проблемам підготовки майбутніх учителів присвячені наукові праці В. Андрущенко, О. Антонової, В. Бондаря, О. Бульвінської, О. Глузман, О. Дубасенюк, Н. Воскресенської, Н. Ігнатенко, О. Коберник, О. Комар, В. Кузя, М. Левківського, О. Мороза, О. Острянской, О. Полякової, О. Пометун, О. Савченко, В. Семиченко, М. Сметанського, Л. Хомич, Л. Хоружої, І. Шапошнікової та ін.

У провідних країнах світу пильна увага до професійної підготовки майбутнього учителя пов'язана із зміною ролі освіти та ролі педагога в освітньому процесі.

Сучасне бачення педагогічної підготовки майбутніх учителів початкових класів базується на розумінні того, що якість освіти та педагогічної підготовки учителя у педагогічному закладі вищої освіти впливає не лише на якість знань учнів, а й на розвиток їх інтелектуальних здібностей, формування соціальних цінностей, є основою продуктивної діяльності та активності